

ارزیابی آثار طرح ویژه بهسازی مسکن در تغییر ساختار کالبدی و عملکرد اقتصادی مساکن روستایی (مورد مطالعه: دهستان نیلاق جنوبی، شهرستان دهگلان)

مجتبی قدیری معصوم - استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
افشین بهمنی* - دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تهران، تهران، ایران
حامد قادرمی - دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
محمدرضا رضوانی - استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۵/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۳۰

چکیده

مسکن روستایی با معماری ویژه و ساختار کارکردی خاص خود نیازمند بهسازی و مقاوم‌سازی است. در این راستا، دولت‌ها با اعمال سیاست‌های حمایتی نقش بسزایی در ارتقای سطح استانداردهای کمی و کیفی مسکن دارند. اما برخی مداخلات آن‌ها در حوز توسعه مسکن روستایی ممکن است به تحولاتی منجر شود که جنبه‌های کالبدی و کارکردی مسکن روستایی را تحت تأثیر قرار دهد. پژوهش حاضر با هدف ارزیابی اثرهای طرح بهسازی مسکن روستایی بر ابعاد اقتصادی و کالبدی مسکن روستایی انجام گرفته است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و ماهیت آن کاربردی است. شیوه گردآوری داده‌ها به روش اسنادی و مشاهده میدانی بوده که در مطالعه میدانی از پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل روستاهای دهستان نیلاق جنوبی است که به طور نمونه سه روستای قادرمرز، باشماق، و بکرآباد ارزیابی شده‌اند. با استفاده از فرمول اصلاح‌شده کوکران، ۶۰ واحد مسکونی به‌عنوان نمونه انتخاب شد و شاخص‌های اقتصادی و کالبدی مسکن روستایی در قالب ۲۹ گویه ارزیابی شد. برای آزمون فرضیات از روش‌های آماری T تک‌نمونه‌ای، کای اسکوئر، و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد نوسازی مسکن موجب افزایش سطح رضایتمندی ساکنان از ابعاد کالبدی مسکن از جمله افزایش استحکام بنا و نوع مصالح مورد استفاده شده است؛ اما از بُعد اقتصادی به دلیل حذف فضاهای معیشتی و کاهش سطح زیربنای واحد مسکونی اقتصاد خانوار تحت تأثیر قرار گرفته و سطح رضایتمندی ساکنان را کاهش داده است.

کلیدواژه‌ها: دهستان نیلاق جنوبی، طرح ویژه بهسازی مسکن، عملکرد کالبدی و اقتصادی، مسکن، مسکن روستایی.

مقدمه

مسکن روستایی به‌عنوان برون‌داد نیاز ضروری انسان به سرپناه شکل و کالبد خود را در نتیجه عملکردهای انسان در طبیعت نمایان می‌کند و با نوع معماری و فضاهای متنوع کارکردی بر ابعاد مختلف زندگی ساکنان تأثیر می‌گذارد. مسکن روستایی مبدأ و مقصد زندگی انسان (سجادی قائم‌مقامی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶) و تصویری از بستر و زندگی روزمره روستایی بوده (موسی‌پور، ۱۳۹۷: ۴) که به‌عنوان مهم‌ترین جزء بافت کالبدی روستا در گذر زمان و هماهنگی با دگرگونی‌های اجتماعی، اقتصادی، و گسترش امکانات و فناوری‌های نوین اطلاعاتی با تحول کارکردی همراه بوده است (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۵). غیرمقاوم بودن مسکن روستایی در برابر وقوع انواع بلایای طبیعی و بافت فرسوده این مسکن موجب شده که دولت‌ها با سیاست‌گذاری و اجرای راهکارهای مختلف در صدد بهبود ابعاد کیفی مسکن روستایی برآیند (قدیری و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۹۱). طرح بهسازی مسکن روستایی از سال ۱۳۷۴ توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با هدف بهبود کیفیت مسکن و بافت روستایی و ارتقای سطح ایمنی، بهداشت، رفاه، و آسایش مسکن روستایی آغاز شد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳۴). در سال ۱۳۸۴ روستای تسریع در امر بهسازی مسکن روستایی، طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی در هیئت محترم دولت به تصویب رسید (اعظمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۱۸). لیکن به‌نظر می‌رسد مجریان برنامه در عمل اهداف مقاوم‌سازی و عدالت اجتماعی را بیشتر ملحوظ داشته (صلاحی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۲) و به ابعاد عملکردی و فضاهای ویژه مسکن روستایی توجه نشده است. مسکن روستایی تجلیگاه زیستی- معیشتی ساکنان نواحی روستایی بوده (عبداللهی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۷) و دارای طیف گسترده‌ای از کارکردهاست. این مسکن فضاهای لازم برای زندگی، کار و فعالیت، انبار کالا و آذوقه، نگهداری دام، ارتباط و مبادله اطلاعات، اجرای مراسم، و مانند آن را شامل می‌شود (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۴). بنابراین، بخشی از فعالیت‌های اقتصادی خانوارها وابسته به فضاهای ویژه‌ای است که هر یک سهمی از زیربنای واحد مسکونی دارند؛ بدین ترتیب، هرگونه اقدام به تغییر یا حذف آن‌ها موجب تحولات اساسی در ساختار کالبدی مسکن روستایی و نوع معیشت خانوارها خواهد شد. در نظام روستایی، کار، معیشت، و سکونت تداخل گسترده‌ای دارد (شاطری و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۸) و عوامل اقتصادی نه‌تنها در کیفیت ساخت و نوع مصالح به‌کارگرفته‌شده تأثیر می‌گذارند، بلکه سازمان‌دهی فضایی و نوع فضاهای مورد نیاز را نیز تعیین می‌کنند (زرگر، ۱۳۸۶: ۱۰۴).

محیط روستا محیطی یکدست و دارای چشم‌اندازی همسان با پیرامون خود است؛ اما امروزه تغییراتی در این محیط رخ داده که یا ناشی از ساخت‌وسازهای جدید یا حاصل بهسازی و نوسازی روستاست (قاسمی اردهایی و رستمعلی زاده، ۱۳۹۱: ۶۸). بنابراین، در چند سال اخیر، به دلیل تغییر در ساختار و کارکرد مسکن روستایی، عملکرد و نقش مسکن، که در ارتباط با معیشت و فعالیت اقتصادی خانواده بوده، از بین رفته است (فضل‌علی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۳۹). مسکن روستایی به فضاهای سکونتی با زیربنای محدود تبدیل شده‌اند. باید گفت بخش قابل توجهی از میراث فرهنگی یک کشور در معماری سنتی آن نهفته است. روشن است که با حذف تدریجی ساختمان‌های قدیمی، هویت و دستاوردهای گذشتگان نیز همراه آن به فنا می‌رود (صیدیایی و قاسمیان، ۱۳۹۱: ۸۸). فارغ از بحث معماری ویژه مسکن روستایی، عملکرد آن‌ها از اعتبار خاصی برخوردار است و حلقه‌ای از زنجیره معیشت و فعالیت‌های اقتصادی خانوارها را تشکیل می‌دهد. عملکرد مسکن در توسعه اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی به‌ویژه از نقطه‌نظر نقش آن در ایجاد اشتغال و جریان سرمایه و نهایتاً ایجاد رفاه و آسایش روانی و فکری جامعه اعتبار خاصی یافته و در بُعد خرد نیز دستیابی به مقوله عمران (شهری و روستایی) به‌عنوان عنصری مهم از پیکره اقتصادی کشور لزوم توجه به مسکن روستایی را ضروری می‌سازد (فاتح، ۱۳۸۸: ۱۲۸). عمران و آبادانی روستاها و به دنبال آن توسعه شاخص‌های مسکن روستایی بخشی از اهداف توسعه پایدار و گامی مهم در راستای شکل‌گیری مسکن پایدار و سالم است.

برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مسکن مناسب و الگوی مطلوب برای ساکنان روستایی از دغدغه‌های دولت‌ها و برنامه‌ریزان روستایی است. دولت‌ها تصمیمات و برنامه‌های خود در راستای توسعه مسکن روستایی را در قالب طرح‌ها و پروژه‌های نظام‌مند اجرایی می‌کنند. طرح ویژه بهسازی خانه‌های روستایی، که به نوعی چهره و سیمای مسکن شهری را وارد بافت و کالبد سنتی روستاها کرده، در شهرستان دهگلان نیز عملیاتی شده است. شهرستان دهگلان، به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان کردستان، بخش قابل توجهی از جمعیت روستایی استان را به خود اختصاص داده و از جنبه تقسیمات کشوری دارای پنج دهستان است که در تحقیق حاضر به ارزیابی وضعیت مسکن روستایی دهستان نیلاق جنوبی پرداخته خواهد شد. تعداد واحدهای مسکونی این دهستان بالغ بر ۲,۶۳۹ واحد است که بر مبنای داده‌های موجود و مشاهدات میدانی بخش قابل توجهی از آن‌ها غیرمقاوم‌اند. در این راستا، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که طرح نوسازی مسکن چه آثار و پیامدهایی در ابعاد کالبدی و اقتصادی مسکن روستایی منطقه مورد مطالعه داشته و بر مبنای سؤال مذکور فرضیه‌های زیر مطرح است:

نوسازی مسکن در ابعاد کالبدی مسکن روستایی تأثیرات مطلوبی داشته است.
 اجرای طرح بهسازی در کاهش میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی تأثیرگذار بوده است.
 بین سطح تحصيلات پاسخ‌گویان و میزان رضایتمندی آن‌ها از زیربنای مسکن جدید رابطه وجود دارد.

مبانی نظری

مسکن در لغت به معنای محل سکونی گزیدن، مکان آرامش‌بخش و تسکین‌دهنده است و در اصطلاح سرپناهی است که میان زندگی، خانواده، و محیط اطراف پیوند برقرار می‌کند و در برآورده کردن نیازهای زیستی، معیشتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، و روانی نقش تأثیرگذاری دارد. معادل انگلیسی مسکن، واژه Housing است. مسکن را می‌توان به صورت فضاهای مجزا از هم در نظر گرفت که در آن افراد با روابط صمیمی گرد هم می‌آیند و نوعی اجتماع بین شخصی به‌وجود می‌آورند (عینی‌فر و فلاح، ۱۳۹۷: ۴۶). مسکن، به‌عنوان سازمان‌دهنده حیات روستایی (ریاحی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۸)، پاسخ‌گوی نیازهای اصلی زیستی و اقتصادی جامعه روستایی بوده (سنایی مقدم و محمدی یگانه، ۱۳۹۶: ۱۱۹) و، به‌رغم سادگی طرح و اجرای آن، دارای رموز بسیار پیچیده‌ای است که تاریخ چند هزارساله‌ای را در پی دارد (غفاری و میری خراچی، ۱۳۹۶: ۱۱۸).

مسکن در وهله نخست سرپناهی است که پاسخ‌گوی نیاز سکونت‌ی انسان بوده و فضایی است که با در نظر گرفتن ارتباطات اجتماعی مردم در زمینه همبستگی‌ها، علاقه‌ها، سلیقه‌ها، و منافع و تضادها آن‌ها را در مقابل یکدیگر قرار می‌دهد. باید گفت که مسکن، علاوه بر داشتن نقش سرپناه، دارای ابعاد عملکردی بوده (زیاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۷۰) که در موقعیت‌های جغرافیایی مختلف به اشکال گوناگون ظاهر می‌شود. ساخت و معماری مسکن روستایی نمودی از محیط فیزیکی منطقه و تجلی اعتقادات، باورها، ارزش‌ها، و آداب و رسوم مردم آن منطقه است (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۶). خانه روستایی مأوای نخستین تجارب هماهنگ تاریخ حیات بشری است؛ جایی که زندگی در آن جریان دارد و زندگی در تعامل بین انسان و طبیعت در حال گذار است (فراستی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲) و زمانی بهتر درک می‌شود که فراتر از پاسخی به کارکردهای آشکار و ظاهری بدان نظر شود (زرگر و حاتمی خانقاهی، ۱۳۹۳: ۵۸). مسکن مناسب به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین نیازها برای هر فرد و خانواده جهت زندگی با عزت انسانی شناخته شده (فریمپونگ، ۲۰۱۱: ۲) و پاسخ‌گوی یکی از نیازهای حمایتی است (مانوج، ۲۰۱۰: ۱۷۸).

روستاییان، بسته به فعالیت‌های روزانه، روش زندگی، و منابع مالی خود، انتظارات متفاوتی از مسکن دارند (میا، ۲۰۱۱: ۳۰۲). بنابراین، مسکن در روستا صرفاً به‌عنوان محل استراحت در نظر گرفته نشده و معیشت و اقتصاد خانوار دارای پیوندی محکم با فضاهای متنوع مسکونی و کارکردهای آن بوده و به نوعی دارایی ثابت و عمومی و اموال یک فرد روستایی به‌شمار می‌رود (لیو و همکاران، ۲۰۱۴: ۸۱). به عبارت دیگر، خانه روستایی محل سکونت افرادی است که به فعالیت‌های تولیدی اشتغال دارند (سرتیپی‌پور، ۱۳۹۰: ۸). در سال‌های اخیر عملکرد اقتصادی خانه‌های روستایی تحت تأثیر اهداف و سیاست‌های دولتی از جمله طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی قرار گرفته‌اند. این طرح از سال ۱۳۷۴ توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با هدف بهبود کیفیت مسکن و بافت روستایی و ارتقای سطح ایمنی، بهداشتی، و رفاه و آسایش روستاییان آغاز شد (صلاحی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۴). با توجه به اهمیت بهسازی مسکن روستایی و تمایل روستاییان به ساخت خانه‌های مقاوم و مطلوب و، از سویی، ضعف بنیه مالی روستاییان برای انجام‌دادن فعالیت‌های پیشگیرانه (نظیر ساخت مسکن مقاوم و اصولی)، طرح بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی با حمایت دولت از سال ۱۳۸۴ اجرایی شده است (عنابستانی، ۱۳۹۶: ۱۲۲). در این طرح، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به توزیع استانی تسهیلات با اولویت مناطق حادثه‌خیز، شناسایی متقاضیان واجد شرایط، و معرفی آن‌ها برای دریافت تسهیلات و همچنین نظارت بر ساخت و ساز از طریق ناظران نظام فنی روستایی و کارشناسان این بنیاد اقدام می‌نماید (بخشی، ۱۳۸۹: ۱۷). اما باید توجه داشت مسکن روستایی دارای ابعاد مختلف عملکردی بوده و هر گونه طرح مرتبط با توسعه مسکن روستایی باید متناسب با نیاز و خواست ساکنان آن باشد. در رابطه با نقش و عملکردهای مسکن روستایی، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که در ادامه بحث به آن پرداخته خواهد شد.

الف) رویکرد سرمایه‌ای: این رویکرد به مسکن به‌عنوان یک کالای بادوام و دارای ارزش اقتصادی می‌نگرد که بخشی از دارایی‌های مادی خانوار بوده و در کسب معیشت و افزایش درآمد روستاییان از طریق فضاها و عملکردهای تولیدی و خدماتی تأثیرگذار خواهد بود. در این رویکرد، اقتصاد در شکل‌دهی سکونتگاه‌های سنتی و بومی نقشی تعیین‌کننده دارد (فضل‌علی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۴۲).

ب) رویکرد ارزشی: این رویکرد مسکن را کانون اصلی شکل‌گیری باورها و اخلاقیات افراد خانوار و همچنین محلی برای برگزاری جلسات خویشاوندی، آداب و رسوم محلی، و رشد و بالندگی شخصیت افراد می‌داند. راپاپورت، یکی از طرفداران این رویکرد، بر آن است که خانه چیزی فراتر از ساختار کالبدی است. او خانه را امری فرهنگی می‌داند، بدان سبب شکل و سازمان آن را نیز متأثر از فرهنگ می‌داند (کوچکیان و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۶۵).

ج) رویکرد فیزیکی: بر اساس این رویکرد، مسکن روستایی سرپناهی امن برای مصون‌ماندن خانوارها از تهدیدات محیطی بوده و کارکرد اصلی آن سکونتی (زیستی) است. بنابراین، این رویکرد به خصوصیات کیفی و تنوع کارکردی مسکن روستایی توجه ندارد و مسکن را اقامتگاهی می‌داند که در طول تاریخ از غارنشینی آغاز و با تحولات تکنولوژیکی به مسکن مقاوم کنونی ارتقا یافته است. این رویکرد به مسکن به‌عنوان انبار تجمع انسان‌ها می‌نگرد و داشتن ساختار فیزیکی صرف را در اولویت قرار می‌دهد.

د) رویکرد تدارکاتی: این رویکرد مسکن روستایی را محلی برای عرضه انواع تولیدات روستایی از جمله صنایع دستی، محصولات لبنی، و فرآورده‌های گوشتی حاصل از پرورش دام و همچنین نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی و محلی جهت پخت نان مصرفی خانوارها قلمداد می‌کند. از این دیدگاه، مسکن، علاوه بر داشتن سرپناه، با فضاهای خاص خود به ارائه خدمات و تدارک امور روزمره روستاییان کمک می‌کند و با معماری شاخص خود در زمینه ارزیابی از

طریق جذب گردشگران نقش‌آفرینی می‌نماید. دیدگاه غالب در این پژوهش ترکیبی از رویکرد سرمایه‌ای و تدارکاتی است که بر نقش معیشت‌محوری و مکمل زیستی مسکن تأکید دارد.

در رابطه با تحولات کارکردی مسکن روستایی در نتیجه اجرای سیاست‌های دولتی و نقش طرح‌ها و پروژه‌های توسعه مسکن در این تغییرات، مطالعات اندکی انجام گرفته و از طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی به تعبیر مختلفی از جمله مقاوم‌سازی، نوسازی، احیا و بهسازی بافت فرسوده یاد شده که در ادامه به ارزیابی اهداف و نتایج چند نمونه از آن‌ها پرداخته خواهد شد.

قاسمی سیانی و همکاران (۱۳۹۷) به تبیین تحولات ساختاری- کارکردی سکونت و مسکن روستایی در مناطق روستایی شهرستان اصفهان پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داده که در اثر نفوذ فرهنگ شهری، بهبود سرمایه انسانی، تسلط الگوی فضا‌بندی زیستی، و رفاه‌طلبی شیوه سکونت در مناطق روستایی تغییر یافته و به مسکن شبه‌شهری تبدیل شده است که در نهایت شیوه سکونت در ابعاد اجتماعی- اقتصادی و کالبدی در نواحی روستایی ظهور یافته است.

کریم‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، با تحلیل بازتاب فضایی توسعه مسکن روستایی پس از وقوع زمین‌لرزه، دریافته‌اند که نوسازی مسکن روستایی پس از وقوع زلزله در شهرستان ورزقان باعث شده که شاخص زیرساختی دارای بیشترین بازتاب فضایی باشد. همچنین، وقوع مخاطرات محیطی، علاوه بر لطمه‌زدن به ساختار فیزیکی روستا، به سایر ساختارها نیز آسیب رسانده است.

رومیانی و همکاران (۱۳۹۷) به تحلیل ساختاری- کارکردی مسکن روستایی با رویکرد توسعه پایدار پرداخته‌اند. یافته‌ها بیانگر آن بوده که مسکن نمونه تأثیرات مثبتی در پایداری مسکن روستایی داشته‌اند و با دسترسی به خدمات بیشتر و تغییر در سبک زندگی به استفاده از مصالح جدید و مستحکم روی آورده و فضاهای روستایی را متحول کرده‌اند. فائزی و همکاران (۱۳۹۷)، در بررسی تأثیر مقاوم‌سازی مسکن روستایی بر کیفیت سیما و منظر روستا، دریافته‌اند که مقاوم‌سازی تأثیرات بسیاری چه به صورت مثبت چه به صورت منفی بر شش شاخص عملکردی، زیبایی‌شناختی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستای مورد مطالعه داشته است.

محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۶) به تحلیل اثرهای اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی شهرستان زنجان پرداخته‌اند که نتایج بیانگر افزایش احساس امنیت مالی خانوارها پس از دریافت تسهیلات و اعتبارات بوده است. همچنین، ارزیابی وضعیت امنیت خانوار قبل و بعد از دریافت اعتبارات بهسازی بیانگر آن بوده که شاخص‌های امنیت اجتماعی، مالی، و بهداشتی ارتقا یافته و مبلغ وام متناسب با درآمد روستاییان در محدوده مورد مطالعه بوده است.

صادقلو و عزیزی (۱۳۹۶) در ارزیابی ابعاد اثرگذاری طرح‌های نوسازی و بهسازی مسکن بر کیفیت محیط روستا به این نتیجه رسیده‌اند که این طرح باعث پایداری مسکن، افزایش استحکام، و افزایش حس امنیت شده است. همچنین، نتایج نشان داده که طرح بهسازی مسکن روستایی تأثیرات قابل توجهی در همه شاخص‌های کیفیت محیط داشته است.

شاطری و همکاران (۱۳۹۵) به واکاوی تحولات کالبدی و کارکردی مسکن روستایی در شهرستان قائنات پرداخته‌اند که نتایج بیانگر کاهش ابعاد فیزیکی مسکن جدید (کاهش سطح زیربنا) و حاکم‌شدن الگوی زیستی به جای الگوی معیشتی- زیستی بر مسکن روستایی بوده است. همچنین، نتایج نشان داده که درصد برخورداری مسکن روستایی منطقه مورد مطالعه از فضاهایی همچون اتاق قالی‌بافی، انبار و وسایل کار، مرغداری، بهاربندی، آغل و طولیله کاهش یافته است.

عینالی و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی اثرهای بهسازی مسکن در تحولات کارکرد اقتصادی مسکن روستایی شهرستان پاوه دریافته‌اند که این طرح باعث ایجاد تغییرات در اجزای مسکن روستایی و طرح و نقشه معماری آن شده و نوعی الگوبرداری از مسکن شهری انجام گرفته که به حذف برخی از اجزای اساسی مسکن سنتی بومی منجر شده است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر کتابخانه‌ای-پیمایشی از نوع کاربردی و ماهیت آن توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق دهستان نیلاق جنوبی واقع در شهرستان دهگلان و نمونه مورد بررسی سه روستای قادرمرز، باشماق، و بکرآباد است. شیوه اصلی گردآوری داده‌ها مشاهده میدانی و استفاده از ابزار پرسش‌نامه بوده و، با توجه به گستردگی منطقه مورد مطالعه، از مجموع ۶۰۶ واحد مسکونی واقع در روستاهای مورد بررسی، با استفاده از روش اصلاح‌شده کوکران، ۶۰ واحد مسکونی به‌عنوان نمونه انتخاب و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شد و درصد و سهم تعداد نمونه هر روستا انتخاب گردید. برای گردآوری داده‌های میدانی از پرسش‌نامه استفاده شد و برای ارزیابی میزان روایی و پایایی آن به ترتیب از آرای متخصصان و روش آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای شاخص‌های اقتصادی، که مشتمل بر ۱۵ گویه بوده، معادل ۰/۷۴۴ و برای شاخص کالبدی، که دارای ۱۴ مؤلفه بوده، ضریب ۰/۸۹۷ حاصل شد (جدول‌های ۱ و ۲). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی از جمله توزیع فراوانی، میانگین و انحراف‌معیار و روش‌های آمار استنباطی نظیر آزمون کای اسکوئر، آزمون t تک‌نمونه‌ای، و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

جدول ۱. ارزیابی سطح پایایی پرسش‌نامه بر مبنای شاخص‌ها و گویه‌ها

شاخص	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
اقتصادی	۱۵	۰/۷۴۴
کالبدی	۱۴	۰/۸۹۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۲. شاخص‌ها و مؤلفه‌های پژوهش

ابعاد	گویه‌ها
کالبدی	سطح زیر بنا، فضای اختصاصی دام، انبار علوفه، آشپزخانه این، نوع مصالح، میزان استحکام بنا، تعداد طبقات، امکانات موجود در واحد مسکونی، نوع مالکیت، عمر بنا، الگوی معماری، رعایت ضوابط فنی، برخورداری از سند مالکیت، رعایت اصول بهداشتی، پیش‌بینی تأسیسات زیربنایی، تناسب نقشه‌ها با نیازهای زیستی و معیشتی، میزان نظارت فنی، سهم فضاهای کارکردی از کل زیربنای مسکونی.
اقتصادی	تفاوت تعداد دام قبل و بعد از نوسازی، نوع فعالیت اقتصادی خانوار، میزان درآمد، نقش مسکن در اقتصاد خانوار، ارزش سرمایه‌های مسکن، فضاهای تولیدی، هزینه نوسازی مسکن، بهره‌مندی از وام مسکن، تناسب وام با هزینه‌های نوسازی، تناسب اقساط وام با درآمد خانوار، فرایند زمانی دریافت تسهیلات و اعتبارات، شرایط و تعهدات جهت اخذ ضمانت بانکی، محدودیت در برپایی فعالیت‌های اقتصادی گذشته، اشتغال‌زایی در زمان احداث.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شهرستان دهگلان واقع در جنوب استان کردستان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۲ بخش و ۵ دهستان بوده که در پژوهش حاضر به بررسی دهستان نیلاق جنوبی واقع در بخش بلبان‌آباد پرداخته شده است. تعداد آبادی‌های دارای سکنه دهستان مورد بررسی ۲۰ روستا از مجموع ۱۰۵ روستای شهرستان دهگلان است. بر اساس آخرین داده‌های سرشماری در سال ۱۳۹۵، جمعیت روستایی دهستان نیلاق جنوبی بالغ بر ۹۲۵۴ نفر (۲۶/۶ درصد کل جمعیت روستایی شهرستان) و تعداد خانوار آن ۲۸۴۲ خانوار بوده است. کل موجودی مسکن در دهستان مذکور ۲۶۳۹ واحد بوده که با توجه به تعداد خانوار در همان سال با کمبود ۲۰۳ واحدی مسکن روستایی مواجه بوده است (جدول ۳). در پژوهش حاضر، سه روستای قادرمرز، باشماق، و بکرآباد به‌عنوان نمونه ارزیابی شده‌اند. کل جمعیت روستاهای مذکور بالغ بر ۲۱۰۸ نفر بوده که در ۶۰۶ خانه روستایی استقرار یافته‌اند.

جدول ۳. خصوصیات جمعیتی و موجودی مسکن در محدوده مورد مطالعه

شرح	تعداد جمعیت		تعداد خانوار		تعداد واحد مسکونی		کمیود مسکن سال ۱۳۹۵
	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۵	
روستاهای شهرستان دهگلان	۳۶۵۶۳	۳۴۸۳۰	۹۹۵۱	۱۰۶۰۵	۹۳۴۶	۹۷۴۷	۸۵۸
روستاهای بخش بلیان آباد	۱۶۳۶۷	۱۵۶۰۱	۴۳۶۷	۴۷۹۳	۴۱۵۸	۴۴۵۳	۳۴۰
دهستان فیلاق جنوبی	۹۷۲۴	۹۲۵۴	۲۵۶۶	۲۸۴۲	۲۴۴۳	۲۶۳۹	۲۰۳
روستای قادرمرز	۴۳۹	۳۹۵	۱۰۸	۱۱۳	۱۰۸	۱۱۳	۰
روستای باشماق	۱۵۴۱	۱۴۵۷	۴۱۷	۴۴۶	۴۱۱	۴۱۶	۳۰
روستای بکرآباد	۲۷۱	۲۵۶	۸۴	۸۱	۶۸	۷۷	۴

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰-۱۳۹۵

بحث و یافته‌ها

ارزیابی داده‌های توصیفی حاصل از مطالعه میدانی نشان می‌دهد که کل پاسخ‌گویان مالک واحد مسکونی نوسازی شده به لحاظ جنسیت در گروه مردان و به لحاظ سنی حدود ۴۸/۵ درصد پاسخ‌گویان در محدوده سنی ۲۶ تا ۳۵ سال و ۴۲ درصد بیشتر از ۴۶ سال سن داشته‌اند. بالغ بر ۴۶/۷ درصد پاسخ‌گویان دارای بُعد خانوار ۵ تا ۶ نفر بوده و در رتبه بعدی گروه ۳ تا ۴ نفر قرار گرفته‌اند که ۳۸/۳ درصد کل پاسخ‌گویان را دربر می‌گیرند. یافته‌های حاصل از بررسی وضعیت تأهل پاسخ‌گویان بیانگر آن بوده که اغلب پاسخ‌گویان (۸۳/۳ درصد) متأهل بوده و فقط ۱۶/۷ درصد آن‌ها مجرد بوده‌اند. شغل کشاورزی و دامداری و همچنین کارگری در میان پاسخ‌گویان بیشترین فراوانی را داشته؛ به طوری که ۳۸/۳ درصد پاسخ‌گویان دارای شغل کشاورزی و دامپروری و ۳۱/۷ درصد نیز به فعالیت کارگری اشتغال داشته‌اند. سطح زیربنای واحد مسکونی نوسازی شده در ۵۵ درصد موارد بررسی شده کمتر از ۸۰ متر و ۴۵ درصد نیز دارای سطح زیربنای مسکونی ۸۱-۱۲۰ متر بوده‌اند. کل پاسخ‌گویان دارای مسکن نوسازی شده یک طبقه بوده و ۵۱/۷ درصد خانوارهای پاسخ‌گو دارای واحد مسکونی مشتمل بر ۲ اتاق و ۴۸/۳ درصد املاک مورد بررسی دارای ۱ اتاق بوده‌اند. به لحاظ عمر بنا و پیشینه زمانی نوسازی واحد مسکونی، داده‌ها بیانگر آن است که ۶۸/۳ درصد خانه‌ها عمری بین ۶ تا ۱۰ سال داشته‌اند. همچنین، ۶۱/۷ درصد مسکن مورد بررسی از مصالح آجر و آهن در ساخت واحد مسکونی استفاده کرده و ۲۵ درصد نیز به صورت تیرچه و بلوک بوده است. پوشش عایق پشت بام ۹۳/۳ درصد واحدهای مسکونی مورد بررسی نیز از نوع ایزوگام بوده است (جدول ۴).

جدول ۴. اطلاعات توصیفی پاسخ‌گویان

شرح	بیشترین فراوانی (به ترتیب)		فراوانی (نفر)		درصد
جنسیت	مرد	زن	۶۰	۰	۱۰۰
سن	۲۶-۳۵	۴۶ و بالاتر	۲۹	۲۵	۴۱/۷
تعداد اعضای خانوار	۳-۴	۵-۶	۲۸	۲۳	۳۸/۳
وضعیت تأهل	متاهل	مجرد	۵۰	۱۰	۱۶/۷
سطح تحصیلات	فوق لیسانس و بالاتر	ابتدایی	۳۰	۱۲	۲۰
اشتغال	کشاورز و دامدار	کارگر	۲۳	۱۹	۳۱/۷
مساحت واحد مسکونی	۵۱-۸۰	۵۱-۱۲۰	۳۳	۲۷	۴۵
تعداد طبقات	یک طبقه	-	۶۰	۰	۱۰۰
تعداد اتاق	دو اتاق	یک اتاق	۳۱	۲۹	۴۸/۳
عمر بنا	۶ تا ۱۰ سال	۱۱ تا ۱۵ سال	۴۱	۱۳	۲۱/۷
نوع مصالح	آجر و آهن	تیرچه و بلوک	۳۷	۱۵	۲۵
نوع عایق پشت بام	ایزوگام	قیروگونی	۵۶	۴	۹۳/۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های مسکن روستایی در چارچوب شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی مشتمل بر مؤلفه‌های مرتبط با هر شاخص در قالب پرسش‌نامه ارزیابی شد که در آن، با توجه به مهم‌ترین جنبه‌های ساختاری- کارکردی مسکن سنتی و معاصر روستایی، برای بُعد اقتصادی مسکن، ۱۵ گویه و برای ارزیابی بُعد کالبدی ۱۴ گویه تعیین شد که یافته‌های توصیفی حاصل از این ارزیابی در جدول‌های ۵ و ۶ آمده است.

جدول ۵. میانگین و انحراف‌معیار مؤلفه‌های بُعد اقتصادی مسکن روستایی در منطقه مورد مطالعه

میانگین	انحراف استاندارد	واریانس	گویه‌های بُعد اقتصادی مسکن روستایی
۲٫۹۳	۰٫۹۸۹	۰٫۹۷۹	بعد از بهسازی تا چه حد تمایل به انجام فعالیت زراعی و باغی دارید؟
۲٫۲۵	۱٫۲۰۲	۱٫۴۴۵	بعد از بهسازی تا چه حد تمایل به انجام فعالیت دامداری دارید؟
۲٫۲	۰٫۸۴	۰٫۷۰۵	بعد از بهسازی تا چه حد قادر به انجام فعالیت زراعی و باغی و دامداری هستید؟
۲٫۳	۱٫۰۷۸	۱٫۱۶۳	بعد از بهسازی درآمد شما چه تغییری یافته است؟
۱٫۷۳	۰٫۶۳۴	۰٫۴۰۲	بعد از بهسازی تعداد دام‌های شما چه وضعیتی پیدا کرده است؟
۱٫۸۲	۱٫۰۶۶	۱٫۱۳۵	بعد از بهسازی تا چه حد تمایل به انجام فعالیت‌های صنایع دستی از جمله قالی‌بافی دارید؟
۱٫۷۷	۰٫۹۸۱	۰٫۹۶۲	بعد از بهسازی میزان حضور زنان در فعالیت‌های اقتصادی چگونه است؟
۲٫۰۸	۰٫۵۶۱	۰٫۳۱۵	آیا میزان مبلغ وام به طور کامل پاسخ‌گوی نوسازی مسکن شما بوده است؟
۱٫۸۸	۰٫۷۸۳	۰٫۶۱۳	آیا میزان اقساط بازپرداخت وام با درآمد شما همخوانی دارد؟
۱٫۷۷	۰٫۵۹۳	۰٫۳۵۱	تا چه حد بدون دریافت وام قادر به نوسازی مسکن بودید؟
۲٫۱۷	۰٫۷۶۳	۰٫۵۸۲	بعد از بهسازی تا چه حد از وضعیت اقتصادی خود راضی هستید؟
۲٫۵	۱٫۲۸۲	۱٫۶۴۴	تا چه حد از مدت زمان پرداخت وام از سوی بانک به شما راضی هستید؟
۱٫۸۲	۰٫۷۹۲	۰٫۶۳۷	تا چه حد از مبلغ وام مسکن رضایت دارید؟
۲٫۱۷	۰٫۶۹۳	۰٫۴۸	بعد از بهسازی مسکن، خرید و فروش مسکن تا چه حدی بوده است؟
۳٫۷۷	۱٫۲۹۴	۱٫۶۳۷	هزینه انتقال مصالح به محل احداث بنا نسبت به ساخت و ساز قدیم چگونه است؟

مأخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به داده‌های جدول فوق، میانگین سطح رضایتمندی از شاخص‌های اقتصادی مسکن روستایی و انجام فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر کشاورزی و دامی، که در ارتباط مستقیم و غیرمستقیم با خانه روستایی است، بعد از نوسازی مسکن کاهش چشم‌گیری یافته و به طور متوسط بین ۱/۵ تا ۳ قرار داشته که به مفهوم میزان رضایتمندی خیلی کم تا متوسط است. همچنین، در جریان نوسازی مسکن روستایی، توجه به فعالیت‌های صنایع دستی از جمله قالی‌بافی کم‌رنگ شده و میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی خانوار کاهش (۱/۷۷) یافته است. به طور متوسط، میزان تناسب مبلغ بازپرداخت وام با درآمد خانوارها معادل ۱/۸۸ بوده که بیانگر وضعیت نامطلوبی در این زمینه است. همچنین، خانوارهای مورد بررسی در پاسخ به اینکه بدون دریافت وام تا چه حد قادر به نوسازی واحد مسکونی خود بوده‌اند گزینه خیلی کم و کم را انتخاب کرده‌اند که این موضوع بیانگر مطلوب بودن پرداخت تسهیلات بوده؛ اما کیفیت و کمیت اعتبارات ارائه شده به متقاضیان نقد شده؛ به طوری که میزان رضایتمندی پاسخ‌گویان از مبلغ وام ارائه شده و تناسب آن با هزینه تمام‌شده احداث واحد مسکونی در سطح پایینی (۱/۸۲) قرار داشته؛ به طوری که برخی از متقاضیان به دلیل عدم کفاف مبلغ وام و تسهیلات پرداختی، جهت تکمیل ساخت مسکن خود، اقدام به دریافت وام از سایر نهادهای حمایتی از جمله کمیته امداد و سازمان بهزیستی شهرستان کرده‌اند. داده‌ها نشان می‌دهد هزینه تأمین مصالح و همچنین جابه‌جایی آن بخش قابل توجهی از کل هزینه‌های ساخت مسکن را به خود اختصاص داده و به طور میانگین گزینه متوسط تا زیاد را انتخاب کرده‌اند. این موضوع برخلاف هزینه‌های ساخت و ساز مسکن سنتی و بومی است؛ زیرا در گذشته مصالح مورد نیاز احداث واحد مسکونی روستایی

در اغلب موارد از طبیعت و منابع طبیعی اطراف محیط مسکونی تأمین می‌شد و همچنین نیروی انسانی مورد نیاز در فرایند ساخت خانه‌ها تحت تأثیر روابط خویشاوندی و خانوادگی بوده و هزینه چندان به این امر اختصاص نمی‌یافت. اما امروزه بخشی از هزینه‌های ساخت مسکن به تأمین نیروی انسانی ماهر اختصاص می‌یابد.

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های بُعد کالبدی مسکن روستایی در منطقه مورد مطالعه

وار یانس	انحراف ستاندارد	میانگین	گویه‌های بُعد کالبدی مسکن روستایی
۰٫۴۴	۰٫۶۶	۳٫۸۳	میزان رضایت شما از استحکام بنا تا چه حدی است؟
۰٫۶۵۸	۰٫۸۱	۳٫۴۵	میزان رضایت شما از نوع مصالح استفاده شده تا چه حدی است؟
۱٫۰۲۳	۱٫۰۱	۳٫۱۷	میزان رضایت از شیوه معماری داخلی چه مقدار است؟
۰٫۷۴۱	۰٫۸۵	۲٫۹۳	میزان رضایت از معماری بیرونی بنا چه میزان است؟
۱٫۵۱۹	۱٫۲۳	۲٫۸۵	میزان رضایت شما از سطح زیربنای فعلی تا چه حدی است؟
۱٫۴۵۲	۱٫۲۰	۲٫۸۵	میزان رضایت شما از طرح و نقشه جدید مسکن تا چه حدی است؟
۱٫۹۰۱	۱٫۳۷	۳٫۱۲	میزان خشنودی شما از داشتن سند مالکیت در چه سطحی است؟
۱٫۱۴۱	۱٫۰۶	۳٫۳۳	به طور کلی میزان خشنودی و رضایت شما از مسکن جدید تا چه حدی است؟
۰٫۸۲۴	۰٫۹۰	۲٫۳	ساختار خانه جدید تا چه حد از عوامل اقلیمی و محیطی تأثیر پذیرفته است؟
۰٫۱۰۵	۰٫۳۲	۴٫۱۲	میزان تغییر در چشم‌انداز روستایی تا چه میزانی بوده است؟
۰٫۴۷۳	۰٫۶۸	۳٫۳۷	میزان رعایت اصول و ضوابط فنی ساخت و ساز در چه سطحی بوده است؟
۰٫۵۰۷	۰٫۷۱	۱٫۹۷	مطابقت معماری جدید با نوع فعالیت‌های دام‌پروری و کشاورزی در چه سطحی است؟
۰٫۷۰۷	۰٫۸۴۱	۱٫۷۳	تا چه حد معماری اصیل خانه‌های قدیم در ساخت و ساز جدید حفظ شده است؟
۰٫۵۴۱	۰٫۷۳۶	۱٫۶۳	تا چه حد در معماری مسکن جدید به فضاهای معیشتی توجه شده است؟

مأخذ: یافته‌های پژوهش

داده‌های حاصل از مطالعه میدانی نشان می‌دهد که بیشترین سطح رضایتمندی مالکان مسکن نوسازی شده از خانه فعلی خود در رابطه با ارتقای شاخص‌های بُعد کالبدی مسکن از جمله استحکام بنا و بهره‌گیری از مصالح بادوام در ساختار کلی خانه‌های روستایی است. به طوری که اغلب پاسخ‌گویان گزینه نسبتاً زیاد تا زیاد را در این زمینه انتخاب کرده‌اند. اما میزان رضایتمندی از نوع معماری بیرونی و پوشش نمای خانه‌ها (۲٫۹۳) و همچنین میزان خشنودی (۲٫۸۵) از طرح و نقشه پیشنهادی بنیاد مسکن و سطح زیربنای فعلی مسکن نوسازی شده در سطح پایین‌تری بوده و اغلب گزینه متوسط به پایین را برگزیده‌اند. به طور کلی، میزان خشنودی از جنبه‌های کالبدی مسکن روستایی (۳٫۳۳) دارای وضعیت نسبتاً مطلوبی بوده که ناشی از افزایش ضریب مقاومت خانه‌ها در برابر انواع مخاطرات طبیعی و ارتقای شاخص‌های بهداشتی از جمله بهره‌مندی از حمام و توالت بهداشتی قابل استفاده است. در رابطه با میزان توجه بحث معیشت‌محوری مسکن روستایی، پاسخ‌گویان ارزیابی مطلوبی نداشته‌اند (۱٫۶۳). همچنین بر آن‌اند که در ساخت مسکن جدید به معماری اصیل و سنتی خانه‌های بومی روستایی در سطح بسیار پایینی توجه شده است.

یافته‌های تحلیلی

در این بخش از پژوهش، برای آزمون فرضیه‌ها از روش‌های آمار استنباطی از جمله کای اسکوئر، آزمون t تک‌نمونه‌ای، و آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده خواهد شد. برای آزمون فرضیه با عنوان تأثیرات مطلوب نوسازی مسکن بر ابعاد کالبدی مسکن روستایی سه مؤلفه زیرمجموعه بُعد کالبدی مسکن با استفاده از روش کای اسکوئر (خی دو) سنجش شد که نتایج آن در جدول ۷ تشریح شده است.

جدول ۷. ارزیابی ابعاد کالبدی مسکن روستایی با استفاده از روش کای اسکوئر

عنوان فرضیه	Chi-square	df	Asimp.sig.	فراوانی
تأثیر نوسازی مسکن بر افزایش استحکام بنا	۱۳,۳۰۰	۲	۰,۰۰۰	۶۰ نفر متوسط و بیشتر
تأثیر نوسازی مسکن بر افزایش رضایت از بُعد کالبدی	۲۴,۹۳۳	۳	۰,۰۰۰	۵۳ نفر متوسط و بیشتر
تأثیر نوسازی مسکن بر رعایت اصول و ضوابط ساخت و ساز	۴۰,۹۳۳	۳	۰,۰۰۰	۵۷ نفر متوسط و بیشتر

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ارزیابی سه مؤلفه تأثیرگذار در رابطه با سنجش سطح کیفی بُعد کالبدی مسکن گویای این نکته است که نوسازی مسکن تأثیر مثبتی در ارتقای شاخص‌های کیفی از جمله استحکام بنا، افزایش سطح رضایتمندی از نوع مصالح و مقاومت سازه‌ای و همچنین رعایت اصول و ضوابط فنی در ساخت و ساز داشته است؛ به طوری که با سطح معناداری ۰,۰۰۰، ضریب کای اسکوئر برای مؤلفه افزایش استحکام بنا معادل ۱۳,۳۰۰، برای رضایتمندی کلی از بُعد کالبدی برابر با ۲۴,۹۳۳ و برای ارزیابی تأثیر بر رعایت اصول فنی برابر با ۴۰,۹۳۳ بوده است که بر تأیید فرضیه فوق صحت گذاشته و بر تأثیر مطلوب بهسازی مسکن در افزایش مقاومت بنا تأکید نموده است. همچنین، در راستای تأکید بر تأیید فرضیه تأثیر نوسازی مسکن بر افزایش استحکام بنا از دیدگاه ساکنان، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شده که نتایج آن در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸. آزمون فرضیه اول با روش t تک‌نمونه‌ای

متغیر	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	معناداری	درجه آزادی	آزمون t
شاخص کالبدی	۶۰	۳,۸۳	۰,۶۶۸	۰,۰۰۰	۵۹	۹,۶۶۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به داده‌های جدول فوق، با در نظر گرفتن سطح معناداری ۰,۰۰۰ و میانگین گزینه مورد نظر پاسخ‌گویان (۳,۸۳)، ضریب حاصل از آزمون t معادل ۹,۶۶۲ بوده که فرضیه تأثیر مطلوب نوسازی مسکن بر افزایش استحکام واحدهای مسکونی روستایی را تأیید می‌کند. در بررسی فرضیه «اجرای طرح بهسازی در میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی تأثیر داشته است» از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شده که نتایج آن به شرح جدول ۹ است.

جدول ۹. آزمون فرضیه دوم با روش t تک‌نمونه‌ای

متغیر بُعد اقتصادی مسکن	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	معناداری	درجه آزادی	آزمون t
میزان حضور زنان در فعالیت‌های اقتصادی خانوار بعد از نوسازی	۶۰	۱,۷۷	۰,۹۸۱	۰,۰۰۰	۵۹	-۹,۷۴۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از آزمون t بر روی فرضیه مذکور بیانگر معناداری آن و تأثیر منفی نوسازی مسکن بر میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی بوده؛ به طوری که با سطح معناداری ۰,۰۰۰، ضریب آزمون t معادل -۹,۷۴۲ بوده که بر تأیید فرضیه تأثیر نوسازی مسکن و تغییر کارکردهای مسکن روستایی بر سطح مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی تأکید دارد. بخشی از فعالیت‌های اقتصادی از جمله تولید صنایع دستی نظیر قالی‌بافی و همچنین بخشی از فعالیت‌های مربوط به نگهداری دام و فرآورده‌های لبنی حاصل فعالیت زنان روستایی است که با حذف فضاهای مربوطه و کاهش تعداد دام و در نتیجه کم‌رنگ شدن کارکرد معیشتی خانه‌های روستایی این فعالیت‌ها نیز به میزان قابل توجهی کاهش یافته است.

در رابطه با آثار و پیامدهای نوسازی مسکن بر انجام فعالیت‌های زراعی، باغی، و دامداری روستاییان، از آزمون t استفاده شد که نتایج زیر حاصل شده است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. تأثیر نوسازی بر تغییر در فعالیت‌ها با استفاده از آزمون t

متغیر بُعد اقتصادی مسکن	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	معناداری	درجه آزادی	آزمون t
قادر بودن به انجام فعالیت‌های بخش کشاورزی بعد از نوسازی	۶۰	۲/۲۰	۰/۸۴۰	۰/۰۰۰	۵۹	-۷/۳۸۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یافته‌های حاصل از آزمون t بر روی مؤلفه فوق بیانگر آن است که پاسخ‌گویان به طور میانگین گزینه دوم (کم) را انتخاب کرده‌اند و میانگین به‌دست‌آمده برابر با ۲/۲۰ بوده و با سطح معناداری ۰/۰۰۰، نتیجه آزمون t معادل -۷/۳۸۰ بوده که بر تأثیر منفی نوسازی مسکن بر ادامه روند انجام فعالیت‌های اقتصادی معمول خانوارهای روستایی تأکید داشته و به عبارت دیگر می‌توان گفت بعد از نوسازی مسکن، ساکنان نواحی روستایی به میزان کمتری قادر به انجام فعالیت‌های زراعی، باغی، و دام‌پروری بوده‌اند.

برای فرضیه‌های رابطه‌ای از آزمون‌هایی استفاده می‌شود که میزان و شدت رابطه و پیوستگی بین متغیرها را نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر، برای آزمون فرضیه با عنوان «بین سطح تحصیلات و رضایتمندی از زیربنای موجود رابطه وجود دارد» با توجه به نوع داده‌ها از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد و نتایج آن در جدول ۱۱ نشان داده شده است.

جدول ۱۱. آزمون همبستگی اسپیرمن

متغیر	سطح معناداری	ضریب همبستگی
سطح تحصیلات	۰/۰۰۱	۰/۴۰۵**
سطح زیربنای واحد مسکونی		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از آزمون همبستگی اسپیرمن در رابطه با متغیرهای یادشده بیانگر آن است که رابطه معنی‌داری بین سطح تحصیلات پاسخ‌گویان با میزان رضایتمندی از سطح زیربنای واحدهای مسکونی جدید وجود دارد. ضریب به‌دست‌آمده با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ معادل ۰/۴۰۵ است که بیانگر وجود همبستگی مثبت و نسبتاً قوی بین دو متغیر بوده؛ به طوری که با افزایش سطح تحصیلات افراد پاسخ‌گو میزان رضایتمندی آن‌ها از سطح زیربنای فعلی واحدهای مسکونی نیز افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی از معدود طرح‌هایی است که در قالب سیاست‌های توسعه مسکن روستایی با پشتوانه قانونی در مناطق روستایی کشور به اجرا گذاشته شده و امروزه بسیاری از مسکن روستایی تحت تأثیر این طرح دچار تغییر و تحولات چشم‌گیری شده‌اند. در پژوهش حاضر به بررسی آثار اجرای طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی بر تغییرات ساختاری - کارکردی مسکن روستایی در بخش نیلاق جنوبی شهرستان دهگلان پرداخته شد. به‌رغم غالب بودن تعداد واحدهای مسکونی غیرمقاوم روستایی در این دهستان، طی دو دهه گذشته بسیاری از مسکن فرسوده در چارچوب این طرح قرار گرفته و نوسازی شده‌اند. با توجه به سؤال تحقیق که آثار اقتصادی و کالبدی طرح نوسازی مسکن بر زندگی ساکنان را ارزیابی می‌کند، فرضیه‌هایی تدوین شد که بر مبنای آن‌ها متغیرهایی در قالب ابعاد اقتصادی و کالبدی

مسکن روستایی شناسایی و مبنای طرح سؤالات پرسش‌نامه قرار گرفتند. بنابراین، بخش اصلی اطلاعات پژوهش حاضر نتیجه مطالعات میدانی و استفاده از ابزار پرسش‌نامه در فرایند جمع‌آوری داده‌ها بوده که به طور نمونه در سه روستای باشماق، قادرمرز، و بکرآباد توزیع و داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری شد. نتایج حاصل از بررسی خصوصیات توصیفی پاسخ‌گویان بیانگر آن بوده که حدود ۸۳/۳ درصد پاسخ‌گویان متأهل و ۴۸ درصد آن‌ها در محدوده سنی ۲۵ تا ۳۶ سال قرار داشته‌اند. اغلب مسکن جدید به صورت یک‌طبقه بوده و ۵۱/۷ درصد خانه‌ها مشتمل بر ۲ اتاق بوده‌اند. همچنین، حدود ۶۸ درصد مسکن افراد پاسخ‌گو دارای مصالحی از جمله آجر و آهن بوده و الباقی به صورت تیرچه و بلوک بوده است. بررسی ۱۵ گویه اقتصادی بیانگر آن است که با توجه به نوع معیشت روستایی، که اغلب به صورت کشاورزی و دام‌پروری است، نوسازی مسکن آثار مطلوبی بر وضعیت اقتصادی خانوارها نداشته و به نوعی در تضعیف فعالیت‌های متنوع اقتصادی خانوارهای روستایی اثرگذار بوده است. نتایج نشان داده که بعد از نوسازی مسکن، امکان انجام فعالیت‌های کشاورزی، باغداری، و دام‌پروری به حداقل رسیده و درآمد آن‌ها با بهبود قابل توجهی همراه نبوده و تعداد دام‌های آن‌ها با روند کاهشی مواجه بوده است. همچنین، اشتغال به بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی از جمله تولید صنایع دستی به فراموشی سپرده شده و میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی و کسب معیشت خانوار به حداقل رسیده است. نتایج بیانگر آن بوده که وام و تسهیلات پرداختی جهت نوسازی خانه‌های روستایی کفاف ساخت مطلوب مسکن را نداده و مشکلاتی از جمله طولانی‌شدن زمان دریافت وام و فراهم‌نمودن شرایط ضمانت بانکی از مسائل پیش رو بوده که این موارد باعث شده متقاضیان از مقدار وام ارائه‌شده رضایت چندانی نداشته و درخواست پرداخت بخشی از وام را به‌عنوان حمایت مالی بلاعوض داشته باشند. پاسخ‌گویان همچنین بر این عقیده بوده‌اند که، به دلیل تأمین مصالح مورد نیاز از شهرها و روستاهای اطراف، هزینه تمام‌شده ساخت مسکن روستایی بالا رفته است. بررسی سطح رضایتمندی از ابعاد کالبدی مسکن روستایی وضعیت نسبتاً مطلوبی را نشان داده؛ به طوری که مالکان از ارتقای سطح ایمنی و میزان مقاومت بنا و نوع مصالح مورد استفاده در فرایند ساخت ابراز خشنودی کرده‌اند و به دلیل بهره‌مندی از فضاهایی نظیر توالی، حمام، و آشپزخانه سطح کیفی و بهداشتی مسکن نوسازی‌شده را مطلوب می‌دانند. اما نسبت به محدودشدن سطح زیربنا و عدم توجه به خواست آن‌ها در طراحی نقشه داخلی خانه‌های روستایی، رضایت چندانی ندارند. همچنین، تبدیل اسناد قولنامه‌ای و غیر معتبر به اسناد مالکیت رسمی را امری در راستای ارتقای امنیت مالکیت دانسته و رعایت اصول و ضوابط فنی در فرایند ساخت خانه را در حد مطلوب ارزیابی کرده‌اند. پاسخ‌گویان بر این عقیده بوده‌اند که شیوه ساخت مسکن جدید چشم‌انداز سنتی روستاها را تغییر داده و با پیروی از طراحی و معماری مسکن شهری تأثیر عوامل محیطی و اقلیمی را در ساخت مسکن جدید به حداقل رسانده‌اند. یکی از انتقادهایی که از سوی ساکنان از جنبه کالبدی به مسکن نوین روستایی مطرح شده حذف بسیاری از فضاهای معیشتی خانه روستایی و کاهش سطح زیربنای مسکن بوده است. نتایج آزمون فرضیه تأثیرگذاری مطلوب نوسازی مسکن بر ابعاد کالبدی مسکن روستایی از جمله مقاوم‌سازی از طریق آزمون کای اسکوئر تأیید شده و میزان معناداری آن معادل ۰/۰۰۰ بوده است. همچنین، برای آزمون فرضیه دوم و سوم پژوهش، که به ارزیابی اثرهای نوسازی مسکن بر ابعاد اقتصادی زندگی خانوارهای روستایی می‌پردازد، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد که نتایج بیانگر تأثیر قابل توجه نوسازی مسکن بر کاهش سطح مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی و همچنین کاهش فعالیت‌های زراعی، باغی، و دام‌پروری بوده است. همچنین، نتایج نشان داده که بین سطح تسهیلات و میزان رضایتمندی از سطح زیربنای موجود مسکن رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. بنابراین، به طور کلی، می‌توان گفت نوسازی مسکن روستایی تأثیر چشم‌گیری در ابعاد اقتصادی و کالبدی مسکن روستایی داشته که از بُعد کالبدی می‌توان آن را مثبت و مطلوب و در بُعد اقتصادی غیرمطلوب ارزیابی کرد.

منابع

۱. احمدی، امیر؛ مجردی، غلامرضا و بادسار، محمد، ۱۳۹۶، بررسی اثرات طرح بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی بر کیفیت زندگی ساکنان نواحی روستایی شهرستان ارومیه، *مطالعات علوم محیط زیست*، دوره ۲، ش ۲، صص ۴۳۳-۴۴۵.
۲. اعظمی، موسی؛ سامیان، مسعود و انصاری، الهام، ۱۳۹۶، تحلیل اثرات اجرای طرح بهسازی، مطالعه موردی: روستای ورکانه، شهرستان همدان، *فصل‌نامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، دوره ۱۶، ش ۳۹، صص ۳۱۵-۳۳۷.
۳. بخشی، زهرا، ۱۳۸۹، *بررسی مشکلات استفاده‌کنندگان از اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن روستایی با روش تحلیل عاملی، شهرستان سبزوار*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
۴. رستم‌علی‌زاده، ولی‌الله و قاسمی اردهایی، علی، ۱۳۹۱، اثرات وام مسکن روستایی در تغییرات زندگی روستایی، فصل‌نامه مسکن و محیط روستا، دوره ۳۱، ش ۱۳۹، صص ۶۷-۸۴.
۵. رومیانی، احمد؛ سجاسی قیداری، حمدالله و منصور، خیرالنسا، ۱۳۹۷، تحلیل ساختاری- کارکردی مسکن روستایی با رویکرد توسعه پایدار، مطالعه موردی: دهستان رومشگان شرقی، شهرستان کوه‌دشت، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۷، ش ۱۶۲، صص ۵۵-۷۰.
۶. ریاحی، وحید؛ پریزادی، طاهر و سنگین استادی، علی، ۱۳۹۶، تحلیل الگوهای تأمین مسکن در نواحی روستایی، مورد: شهرستان تایباد باخزر، فصل‌نامه *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، دوره ۶، ش ۲، پیاپی ۲۰، صص ۱۳۷-۱۵۴.
۷. زرگر، اکبر و حاتمی خانقاهی، توحید، ۱۳۹۳، *وجوه مؤثر بر طراحی مسکن روستایی، مسکن و محیط روستا*، دوره ۳۳، ش ۱۴۸، صص ۴۵-۶۲.
۸. زرگر، اکبر، ۱۳۸۶، درآمدی بر شناخت معماری روستایی ایران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ چهارم، تهران.
۹. زرگر، اکبر؛ سرتیپی‌پور، محسن؛ میری، سیدحسن و شیخ‌طاهری، حامد، ۱۳۹۴، طراحی و شکل‌گیری خانه روستایی به روایت معماران قدیمی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرمسار، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۶، ش ۱۵۸، صص ۱-۲۰.
۱۰. زیاری، سمیه؛ فرهودی، رحمت‌الله؛ پوراحمد، احمد و حاتمی‌نژاد، حسین، ۱۳۹۶، *الگوی تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد، مطالعه موردی: شهر کرج، پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، دوره ۴۹، ش ۴۹، صص ۸۶۹-۸۸۳.
۱۱. سجادی قائم‌مقامی، پروین‌السادات؛ پوردیهیمی، شهرام و ضرغامی، اسماعیل، ۱۳۸۹، *اصول پایداری اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی از دید صاحب‌نظران و متخصصان ایرانی، مجله صفا*، دوره ۲۰، ش ۵۱، صص ۷۶-۸۸.
۱۲. سرتیپی‌پور، محسن، ۱۳۹۰، *پدیدارشناسی مسکن روستایی، مسکن و محیط روستا*، دوره ۳۰، ش ۱۳۳، صص ۳-۱۴.
۱۳. سنایی مقدم، سروش و محمدی یگانه، بهروز، ۱۳۹۶، *تحلیل عوامل مؤثر در پایداری مسکن روستایی، مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی بخش چاروسا، شهرستان کهگیلویه، مجله اندیشه جغرافیایی*، دوره ۸، ش ۱۶، صص ۱۱۹-۱۳۲.
۱۴. شاطری، مفید؛ حبیبی‌پور، محمد و آقاجانپور، پریسا، ۱۳۹۵، *واکوی تحولات کالبدی و کارکردی مسکن روستایی ایران، نمونه موردی: ناحیه شاسکوه، شهرستان قائنات، مسکن و محیط روستا*، دوره ۲۵، ش ۱۵۳، صص ۵۷-۷۲.
۱۵. صادقلو، طاهره و عزیزی، ثریا، ۱۳۹۶، *ارزیابی ابعاد اثرگذاری طرح‌های نوسازی و بهسازی مسکن بر کیفیت محیط روستا، منطقه مورد مطالعه: دهستان حومه شهرستان شیروان، نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی*، دوره ۲۱، ش ۶۱، صص ۲۲۳-۲۴۰.
۱۶. صلاحی اصفهانی، گیتی؛ میرزاعلی، محمد و سادین، حسین، ۱۳۹۶، *بررسی و تحلیل اثرات طرح بهسازی مسکن بر الگوی بومی مسکن روستایی، مطالعه موردی: دهستان سلطان علی شهرستان گنبد کاووس، فصل‌نامه مسکن و محیط روستا*، دوره ۳۶، ش ۱۵۷، صص ۱۰۲-۱۱۶.
۱۷. صیدایی، سیداسکندر و قاسمیان، زری، ۱۳۹۱، *بررسی روند تغییرات کارکردی خانه‌های روستایی، نمونه موردی: روستای گرجی محله، شهرستان بهشهر، استان مازندران، مجله برنامه‌ریزی فضایی*، دوره ۲، ش ۵، صص ۸۷-۱۰۶.

۱۸. عبداللهی، سمیه؛ بوزرجمهری، خدیجه و سلطانی، ریحانه، ۱۳۹۴، بررسی تأثیر تسهیلات دولت در استحکام و معماری، مسکن روستایی، نمونه موردی: دهستان سرجام، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۴، ش ۱۴۹، صص ۶۷-۷۸.
۱۹. عنابستانی، علی اکبر، ۱۳۹۶، برنامه‌ریزی مسکن روستایی در ایران، تهران: انتشارات سیمای دانش.
۲۰. عنابستانی، علی اکبر؛ بهزادی، صدیقه و انزایی، الهه، ۱۳۹۷، بررسی تأثیرپذیری الگوی مسکن روستایی از سبک زندگی روستاییان در شهرستان نکا، مجله آمایش جغرافیایی فضا، دوره ۸، ش ۲۷، صص ۳۵-۵۲.
۲۱. عینالی، جمشید؛ محمدی یگانه، بهروز و خالدی‌نیا، محمدطیب، ۱۳۹۴، اثرات بهسازی مسکن در تحولات کارکرد اقتصادی مسکن روستایی، مورد: دهستان شمشیر در شهرستان پاوه، فصل‌نامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۴، ش ۴، صص ۱۹۱-۲۰۹.
۲۲. عینی‌فر، علی‌رضا و فلاح، الهام، ۱۳۹۷، قلمرو در مسکن حاشیه کوی ایران، مطالعه موردی: محدوده قلمروها در مسکن سه دوره شهر عقدا، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۷، ش ۱۶۱، صص ۴۵-۶۰.
۲۳. غفاری، سیدرامین و میری خراجی، آسیه، ۱۳۹۶، فرایندهای مکانی فضایی در گونه‌شناسی مسکن روستایی، مورد مطالعه: استان چهارمحال و بختیاری، دهستان کیار غربی، نشریه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، دوره ۴، س ۲، ش ۳، صص ۱۱۷-۱۲۸.
۲۴. فاتح، محمد، ۱۳۸۸، معماری روستایی ۱ و ۲، انتشارات نوآوران، چاپ اول، تهران.
۲۵. فائزی، سیدفرزین؛ الیاسی، محمدرضا و رفیعان بهابادی، مجتبی، ۱۳۹۷، تأثیر مقاومت‌سازی مسکن روستایی در کیفیت سیما و منظر روستا، مطالعه موردی: روستای احمدآباد، شهرستان بهاباد، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، س ۷، ش ۲۱، صص ۵۷-۷۹.
۲۶. فراستی، فرناز؛ مظفر، فرهنگ؛ نصرالهی، فرشاد و مولایی هاشجین، نصرالله، ۱۳۹۷، تحلیل کیفیت محیطی فضاها داخلی مسکن بومی نواحی کوهستانی گیلان با تأکید بر آسایش حرارتی، مطالعه موردی: روستای دوسالده رودبار، فصل‌نامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۳، ش ۴۲، صص ۱-۱۷.
۲۷. فضل‌علی، زینب؛ پورطاهری، مهدی و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۹۷، بررسی تغییرات مسکن روستایی استان مازندران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۰، ش ۲، صص ۳۳۹-۳۵۴.
۲۸. قاسمی سیانی، محمد؛ افراخته، حسن؛ ریاحی، وحید و عزیزپور، فرهاد، ۱۳۹۷، تبیین تحولات ساختاری- کارکردی سکونت و مسکن روستایی، مطالعه موردی: بخش بن رود و جلگه شهرستان اصفهان، نشریه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، دوره ۵، ش ۶، صص ۴۷-۶۴.
۲۹. قاسمی اردهایی، علی و رستمعلی زاده، ولی اله، ۱۳۹۱، اثرات وام مسکن روستایی در تغییرات زندگی روستایی، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۱، ش ۱۳۹، صص ۶۷-۸۴.
۳۰. قدیری معصوم، مجتبی؛ رضوانی، محمدرضا؛ قادرمزی، حامد و بهمنی، افشین، ۱۳۹۷، تحلیل تطبیقی شاخص‌های مسکن روستایی با استفاده از تکنیک VIKOR، نمونه مورد مطالعه: دهستان‌های شهرستان دهگلان، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۱، ش ۲، صص ۸۹۰-۹۰۸.
۳۱. کریم‌زاده، حسین؛ ظاهری، محمد و خالقی، عقیل، ۱۳۹۷، تحلیلی بر بازتاب فضایی نوسازی مسکن روستایی پس از وقوع زمین‌لرزه، مطالعه موردی: دهستان سینا، شهرستان ورزقان، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، س ۷، ش ۲۱، صص ۱۲۳-۱۴۰.
۳۲. کوچکیان، مسعود؛ آیوازیان، سیمین؛ دیبا، داراب و نوروز برازجانی، ویدا، ۱۳۹۶، بازتعریف مفهوم مسکن و سکونت بر اساس مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی، فصل‌نامه مدیریت شهری، س ۱۶، ش ۴۹، صص ۲۶۳-۲۸۶.
۳۳. لطفی، عبدالقادر؛ احمدی، ملیحه و حسن‌زاده، فرجود، ۱۳۸۸، شاخص‌ها و مؤلفه‌های ضروری در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مسکن روستایی در ایران، فصل‌نامه آمایش محیط، دوره ۲، ش ۷، صص ۸۹-۱۰۹.
۳۴. محمدی یگانه، بهروز؛ چراغی، مهدی و اسلامی، لیلا، ۱۳۹۶، تحلیل اثرات اعتبارات مقاومت‌سازی مسکن بر احساس امنیت خانوارهای روستایی، مطالعه موردی: دهستان معجزات، شهرستان زنجان، نشریه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، دوره ۴، پیاپی ۷، صص ۸۱-۹۸.

۳۵. محمدی یگانه، بهروز؛ چراغی، مهدی و اسلامی، لیلا، ۱۳۹۶، تحلیلی بر اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن روستایی بر کارکرد تولیدی آن، مطالعه موردی: دهستان معجزات، شهرستان زنجان، فصل‌نامه مسکن و محیط روستا، دوره ۳۷، ش ۱۵۸، صص ۵۱-۶۲.
۳۶. محمدی یگانه، بهروز؛ چراغی، مهدی؛ جمشیدی، محمدکاظم و امامی، مانده، ۱۳۹۶، تحلیل شاخص‌های اقتصادی مؤثر در تحولات کارکرد مسکن روستایی، مطالعه موردی: دهستان غنی بیگلر، شهرستان زنجان، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۶، ش ۱۶۰، صص ۳۵-۴۴.
۳۷. موسی‌پور، محمدیاسر، ۱۳۹۷، بازخوانی مفهوم تزئین در مسکن روستایی ایران، نمونه مورد مطالعه: تزئینات مسکن در روستای اوان، استان قزوین، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۷، ش ۱۶۲، صص ۳-۲۰.
38. Ahmadi, A.; Mojaradi, Q. and Badsar, M., 2017, The effects of designing and removing rural housing on the quality of life of residents of rural area of Urmia, *Journal of Environmental studies*, No. 2, PP. 433-445. (In Persian)
39. Azami, M.; Samian, M. and Ansari, E., 2017, Analysis of the Effects of Implementation of the Improvement Plan, Case Study: Verkaneh Village, Hamedan, *Journal of Human Settlement Planning Studies*, No. 39, PP. 315-337. (In Persian)
40. Bakhshi, Z., 2010, *Investigating the Problems of Rural Residential Reliance Supporters Using Factor Analysis Method*, Sabzevar, Master's Thesis, Supervisor: Motie Langroudi, University of Tehran, Faculty of Geography. (In Persian)
41. Rostamalezadeh, V. and Ghasemi Ardehayee, A., 2012, Effects of Rural Mortgage Lending on Rural Life, *Journal of Housing and Rural Environment*, No. 139, PP. 67-84. (In Persian)
42. Romiani, A.; Sojasy Qeidari, H. and Mansouri, K., 2018, Structural-Functional Analysis of Rural Housing with Sustainable Development Approach, Case Study: East Romshgan Village, Kohdasht Township, *Housing and Rural Environment*, No. 162, PP. 55-70. (In Persian)
43. Riahi, V.; Parizadi, T. and Sangin Ostadi, Ali., 2017, Analysis of housing supply patterns in rural areas, Case: Taibad Bakhrz Town, *Journal of Space Economics and Rural Development*, No. 20, PP. 137-154. (In Persian)
44. Zargar, Akbar, 2007, An Introduction to the Recognition of Rural Architecture in Iran, Shahid Beheshti University Press, Fourth Edition, Tehran. (In Persian)
45. Zargar, A. and Hatami Khanaghahi, T., 2014, Effective Factors on the Design of Rural Housing, *Housing and Rural Environment*, No. 148, PP. 45-62. (In Persian)
46. Zargar, A.; Sartipipour, M.; Miri, S.H. and Sheikh Taheri, H., 2015, Designing and Formation of a Rural House Based on Older Architects, A Case Study: Garmsar County Villages, *Housing and Rural Environment*, No. 158, PP. 1-20. (In Persian)
47. Ziari, S.; Farhoudi, R.; Pourahmad, A. and Hataminejad, H., 2017, Housing Supply Model for Low-income Groups, Case Study: Karaj City, *Human Geography Research*, No. 49, PP. 869-883. (In Persian)
48. Sajjadi Ghaemmaghami, P.; Pourdihimi, Sh. and Zarghami, I., 2010, Principles of Social Stability in Residential Complexes from the Viewpoint of Iranian Experts and Experts, *Sufeh Magazine*, No. 51, PP. 76-88. (In Persian)
49. Sirtipipour, M., 2011, Phenomenology of Rural Housing, *Housing and Rural Environment*, No. 133, PP. 3-14. (In Persian)
50. Sanaei Moghadam, S. and Mohammadi Yeganeh, B., 2017, Analysis of Factors Affecting Rural Housing Sustainability, Case Study: Rural Settlements in Charosa District, Kohgiluyeh, *Geospatial Thought Journal*, No. 16, PP. 119-132. (In Persian)
51. Shateri, M.; Hajipour, M. and Aghajanpour, P., 2016, Examining the Physical and Functional Transformations of Iranian Rural Homes, Case Study: Shaskoh District, Ghaenat City, *Housing and Rural Environment*, No. 153, PP. 57-72. (In Persian)

52. Sadeghloo, T. and Azizi, S., 2017, Evaluation of the Effects of Housing Renovation and Housing Improvement on the Quality of the Rural Environment, Case Study: Rural District of Shirvān, *Geography and Planning Magazine*, No. 61, PP. 223-240. (In Persian)
53. Salahi Isfahani, G.; Mirza Ali, M. and Saadin, H., 2017, Study and Analysis of the Effects of Housing Design on the Pattern of Rural Housing, Case Study: Sultanali Village of Gonbad Kavous County, *Journal of Psychology and Environment*, No. 157, PP. 102 -116. (In Persian)
54. Sidayi, S. E. and Ghasemian, Z., 2012, Investigating the process of functional changes in rural houses, Case study: Gorji Mahalla village, Behshahr city, Mazandaran province, *Journal of Spatial Planning*, No. 5, PP. 87-106. (In Persian)
55. Abdollahi, S.; BozarjoMhori, Kh. and Soltani, R., 2015, Investigating the Efficiency of Government Facilities in Strengthening and Architecture, Rural Housing, Case Study: Sarjam Village, *Housing and Rural Environment*, No. 149, PP. 67-78. (In Persian)
56. Anabestani, A., 2017, Planning of Rural Homes in Iran, First Edition, Tehran: Simaye danesh Publication. (In Persian)
57. Annabestani, A.; Behzadi, S. and Anzaei, E., 2018, Investigating the Impact of Rural Housing Pattern on the Lifestyle of Villagers in Neka City, *Journal of Geographic Space*, No. 27, PP. 35-52. (In Persian)
58. Einali, J.; Mohammadi Yeganeh, B. and Khaledinia, M.T., 2015, Effects of Housing Improvement in Economic Development Effects of Rural Homes, Case Study: shamshir Village in Paveh, *Journal of Rural Space Economics*, No. 4, PP. 191-209. (In Persian)
59. Einifar, A. and Fallah, E., 2018, Territory in Iran's desert margin housing, Case study: The scope of the realms of housing in the three districts of Agda, *Housing and Rural Environment*, No. 161, PP. 45-60. (In Persian)
60. Ghaffari, S.R. and Miri, A., 2017, Spatial Processes in Typology of Rural Housing, Case Study: Chaharmahal & Bakhtiari Province, qarbi Kiar village, *Journal of Physical Development Planning*, Vol. 2, No. 3, PP. 117-128. (In Persian)
61. Faezi, S.F.; Elyasi, M.R. and Rafieyan Behabadi, M., 2017, The Effect of Rural Housing Reform on the Quality of Sima and the View of the Village, A Case Study: Ahmadabad Village, Bahabad, *Housing and Rural Environment*, No. 21, PP. 57-79. (In Persian)
62. Fateh, Mohammad, 2009, Rural Architecture 1 and 2, Noavaran Publications, First Edition, Tehran.
63. Farasati, F.; Mozaffar, F.; Nasrollahi, F. and Molaee Heshjin, N., 2018, Environmental quality analysis of indigenous dwellings in the mountainous areas of Gilan with an emphasis on thermal comfort, Case study: Dosaldeh Roodbar Village, *Journal of Planning Human Settlements*, No. 42, PP. 1-17. (In Persian)
64. Fazlali, Z.; Poor Taheri, M. and Roknaddin Eftekhari, A.R., 2018, Study of rural housing changes in Mazandaran province, *Human Geography Research*, No. 2, PP. 339-354. (In Persian)
65. Ghasemi Siani, M.; Afrakhteh, H.; Riahi, V. and Azizpour, F., 2018, Explaining Structural-Functional Reforms of Housing and Rural Housing, A Case Study: bon Rood and jolgeh District of Isfahan, *Journal of Physical Development Planning*, No. 6, PP. 47-64. (In Persian)
66. Ghadiri Masoum, M.; Rezvani, M. R.; Ghadermarzi, H. and Bahmani, A., 2018, Comparative Analysis of Rural Housing Indices Using Vikor Technique, Case Study: Dehgolan villages, *Geography and Human Relations*, No. 2, PP. 890-908. (In Persian)
67. Karimzadeh, H.; Zaheri, M. and Khaleghi, A., 2018, An Analysis of the Spatial Reflection of Rural Housing Rehabilitation after Earthquake, Case Study: Sina Village, city Varzaghan, *Journal of Rural Research and Planning*, No. 21, PP. 123-140. (In Persian)

68. Kochakian, M.; Ivazian, S.; Diba, D. and Nowruz Borazjani, V., 2017, Redefining the concept of housing and housing based on economic and social components, *Journal of Urban Management*, No. 49, PP. 263-286. (In Persian)
69. Lotfi, A. Q.; Ahmadi, M. and Hassanzadeh, F., 2009, Indicators and Indicators of Rural Housing Planning and Policy in Iran, *Journal of Environmental Regulation*, No. 7, PP. 89-109. (In Persian)
70. Mohammadi Yeganeh, B.; Cheraghi, M. and Islami, L., 2017, Analysis of the effects of housing rehabilitation credits on the sense of security of rural households, case study: mojezat village, Zanzan city, *Journal of physical development planner*, Vol. 7, PP. 81-98. (In Persian)
71. Mohammadi Yeganeh, B.; Cheraghi, M. and Islami, L., 2017, An Analysis of the Effects of Rural Housing Renewal Credit on its Production Function, Case Study: mojezat Village, Zanzan City, *Housing and Rural Environment*, No. 158, PP. 51- 62. (In Persian)
72. Mohammadi Yeganeh, B.; Cheraghi, M.; Jamshidi, M. K. and Emami, M., 2017, An Analysis of Economic Indicators Effective in the Development of Rural Housing Function, Case Study: Ghani Biglou Rural District, Zanzan Town, *Housing and Rural Environment*, No. 160, PP. 35-44. (In Persian)
73. Mosapour, M.Y., 2018, Reflection of the concept of decorating in rural housing in Iran, Case study: Housing decorations in Evan village, Qazvin province, *Housing and rural environment*, No. 162, PP. 3-20. (In Persian)
74. Frimpong, A., 2011, Sheltering and housing recovery after disasters: Dissecting the problems of policy implementation and possible solutions, *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol. 1, No. 20, PP. 1-12.
75. Li, T.; Long, H.; Liu, Y. and Tu, Sh., 2015, Multiscale analysis of rural housing land transition under China's rapid urbanization: The case of Bohai Rim, *Habitat International*, Vol. 48, PP. 227-238.
76. Liu, W.; Spaargaren, G.; Mol, A.; Heerink, N. and Wang, C., 2014, Low carbon rural housing provision in China: Participation and decision making, *Journal of Rural Studies*, Vol. 35, PP. 80-90.
77. Manoj, P.K., 2010, Prospects and Problems of Housing Microfinance in India: Evidence from "Bhavanashree" Project in Kerala State, *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, Issue 19.
78. Meia, G.C., 2011, *Rural structures in the tropics: design and development*.